

Skatteetaten

Arbeidstaker eller næringsdrivende?

Innhold

Nyttig for deg?

Oversikt over viktige bestemmelser

Arbeidstaker, ikke-ansatt arbeidstaker eller næringsdrivende?

Når er det næringsvirksomhet?

Ansvar for den som som foretar utbetalinger for arbeidsoppdrag

Rettigheter og plikter som arbeidstaker

Rettigheter og plikter som ikke-ansatt arbeidstaker

Rettigheter og plikter som næringsdrivende

Mer informasjon

Hvem svarer på hva?

Nyttig for deg?

I denne brosjyren vil du i all hovedsak få informasjon om du kan anses som arbeidstaker eller næringsdrivende. Vi kommer også inn på de viktigste forskjellene i rettigheter og plikter for arbeidstakere, for arbeidstakere som ikke er ansatt, og for næringsdrivende. I tillegg til skatte- og trygderegler kommer vi også inn på bestemmelser for arbeidsmiljø, ferie, yrkesskade og annet.

Følgende tema omtales:

- Når er du arbeidstaker, ikke-ansatt arbeidstaker eller næringsdrivende?
- Vilkår for å bli regnet som selvstendig næringsdrivende.
- Plikter for den som betaler for utført arbeid eller oppdrag.
- Rettigheter og plikter for arbeidstakere.
- Rettigheter og plikter for ikke-ansatte arbeidstakere.
- Rettigheter og plikter for næringsdrivende.
- Hvem svarer på hva?

Kontraktører er et begrep som er mye brukt når det gjelder avgrensningen mellom arbeidstakere og næringsdrivende. Dels brukes begrepet om alle som utfører arbeidsoppdrag på kontrakt. Det blir imidlertid også brukt om personer som arbeider for et firma som selvstendige næringsdrivende og som etter reglene skulle vært ansatt eller ha mottatt lønn uten ansettelse. Kontraktørbegrepet er med andre ord ikke helt klart definert, og vi har derfor ikke brukt det i denne brosjyren.

Vi takker for hjelp, særlig fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Justis- og politidepartementet, NAV og Arbeidstilsynet når det gjelder avsnittene som behandler deres ansvarsområder. Andre instanser har også bidratt med enkelte detaljer.

Oslo april 2007
Skattedirektoratet

Oversikt over viktige bestemmelser

Bestemmelser	Arbeidstakere, omfattar også vikariater og engasjementer	Ikke ansatte arbeidstakere*	Selvstendig næringsdrivende
Sykepengeordningen i folketrygden	100% dekning opptil 6 x grunnbeløpet (arbeidsgiver dekker de første 16 dagene)	Ingen dekning første 16 dager. 100 % dekning fra og med 17. dag. Kan tegne tilleggstrygd.	Ingen dekning første 16 dager. 65% dekning fra og med 17. dag. Kan tegne tilleggstrygd.
Arbeidsmiljøloven Arbeidstvistloven Ferie-loven Lønns-garantiloven Permitteringslønnsloven Yrkesskadeforsikringsloven	Omfattes av lovene	Faller som hovedregel utenfor lovene	Faller som hovedregel utenfor lovene
Folketrygdlovens bestemmelser om særfordeler ved yrkesskade	Omfattes av loven	Faller utenfor loven med mindre det er tegnet frivillig yrkes-skadetrygd	Faller utenfor loven med mindre det er tegnet frivillig yrkes-skadetrygd
Folketrygdlovens bestemmelser om dagpenger ved arbeidsledighet	Omfattes av loven	Omfattes av loven	Faller som hovedregel utenfor
Trygdeavgift til folketrygden	Mellomsats (7,8%)	Mellomsats (7,8%)	Som hovedregel høy sats (10,7%)
Arbeidsgiveravgift til folketrygden	Beregnes og betales av arbeidsgiver	Beregnes og betales av arbeidsgiver	Godtgjørelsen er ikke avgiftsbelagt
Skatt	Arbeidsgiver trekker og betaler forskuddstrekk	Arbeidsgiver trekker og betaler forskuddstrekk	Betaler forskuddsskatt
Merverdiavgift	Faller utenfor loven	Faller utenfor loven	Registrerte næringsdrivende beregner og betaler mva

I dette skjema er de yrkesaktive delt inn i tre hovedkategorier. Vi gjør oppmerksom på at det for enkelte typer yrkesgrupper er egne lover og regler, slik at skjemaet ikke passer fullt ut.

* Et annet vanlig brukt begrep for ikke-ansatte arbeidstakere er selvstendig oppdragstaker.

Arbeidstaker, ikke-ansatt arbeidstaker eller næringsdrivende?

Mange av reglene i arbeidslivet er forskjellige for arbeidstakere, ikke-ansatte arbeidstakere og næringsdrivende. Det mest vesentlige skillet, særlig i forhold til skattereglene, går mellom arbeidstakere og næringsdrivende. Vilårene for at en virksomhet skal kunne regnes som næringsvirksomhet, er derfor viktige. Trygderegler og reglene for arbeidsmiljø, ferie og yrkesskade skiller i mange tilfeller mellom arbeidstakere og ikke-ansatte arbeidstakere. Etter skattereglene og reglene for merverdiavgift, behandles disse to gruppene likt. Her går skillet mellom arbeidstaker og næringsdrivende. Dette er også det området der det er mest usikkerhet.

Nærmere om de tre gruppene

Etter reglene vil den som utfører arbeidet enten være:

- **Arbeidstaker** som utfører arbeid i en annens tjeneste.
- **Ikke-ansatt arbeidstaker** som utfører arbeid uten å være i et ansettelsesforhold
- **Næringsdrivende** som driver en virksomhet for egen regning og risiko.

Begrepet **arbeidstaker** blir brukt om dem som er ansatt (tilsatt) hos en arbeidsgiver. Det omfatter både fast ansatte og de som har midlertidige arbeidsavtaler som **vikariater og engasjementer**. Et annet uttrykk som blir brukt, er at de står i et **tjenesteforhold**.

Den som har et vikariat eller et engasjement, har som andre arbeidstakere rett til sykepenger, yrkesskadeborsikring,

feriepenger mv. Forskjellen mellom midlertidig ansatte og fast ansatte, er at de midlertidig ansatte ikke har samme stillingsvern. Deres arbeidsforhold opphører normalt når engasjementet eller vikariatet utløper.

Ikke-ansatte arbeidstakere er i dette heftet brukt om dem som mottar arbeidsinntekt uten å være fast eller midlertidig ansatt hos den de utfører arbeidet for. Begrepet **selvstendig oppdragstaker** og uttrykket **utenfor tjenesteforhold** blir også brukt om ikke-ansatte arbeidstakere. Det kan være personer som utfører enkeltstående arbeidsoppdrag. I noen bransjer blir de kalt frilansere. De som mottar betaling for enkeltstående arbeid uten at arbeidet er ledd i vedkommendes næringsvirksomhet, tilhører som oftest denne kategorien. Legg merke til at dette ikke gjelder vikarer eller de som har et engasjement. Disse blir regnet som arbeidstakere.

Innenfor skatteretten defineres **næringsvirksomhet** vanligvis som «En vedva-

rende virksomhet som er egnet til å gi nettoinntekt og som drives for skattyters egen regning og risiko.» Vi skal se nærmere på vilårene for at et arbeid blir gjort som ledd i næringsvirksomhet.

Andre næringsdrivende enn selvstendig næringsdrivende

I dette heftet omtaler vi i første rekke selvstendig næringsdrivende. Dette vil være enkeltpersonforetak.

Næringsvirksomhet kan også skje i andre former. Vi skal kort nevne noen av disse. Næringsvirksomhet kan drives av aksjeselskap, eller deltakerliknede selskap slike som ansvarlige selskap, kommandittselskap, indre selskap, partsrederi mv. Også foreninger og stiftelser kan i enkelte tilfeller drive næringsvirksomhet.

Et viktig skille går mellom aksjeselskap som blir liknet for seg, og de andre selskapsformene der det er deltakerne som blir liknet for selskapets inntekter og utgifter.

Når er det næringsvirksomhet?

Dersom vilkårene for næringsvirksomhet ikke er oppfylt, skal betaling for arbeid behandles som lønn/arbeidsinntekt. Derfor må både de som utfører arbeidet og de som skal ha utført arbeidet, forsikre seg om at vilkårene for næringsvirksomhet er oppfylt i hvert enkelt tilfelle når det betales etter faktura.

Vilkår for næringsvirksomhet:

Følgende vilkår må være oppfylt for at en virksomhet skal kunne regnes som næringsvirksomhet:

● Egen regning og risiko

Virksomhet må skje for utøverens egen regning og risiko. «For egen regning» vil blant annet si at den næringsdrivende selv dekker kostnadene i forbindelse med arbeidet. Det kan dreie seg om kostnader til materialer, øvrige kostnader i forbindelse med anskaffelse og kostnader til drift, driftsmidler osv. «For egen risiko» vil blant annet si at den næringsdrivende har ansvaret for kontraktsmessig oppfyllelse av oppdraget, for eksempel kan oppdragsgiveren reklamere på resultatet om dette ikke er i samsvar med det som er avtalt. Den næringsdrivende bærer altså risikoen for å gå med økonomisk underskudd. Det er dette vilkåret som oftest er det sentrale i vurderingen av om man står overfor en næringsvirksomhet eller et arbeidstakerforhold.

● Varighet og omfang

Enkeltstående mer tilfeldige oppdrag er ikke næringsvirksomhet. For eksempel vil en som påtar seg å dele ut reklamemateriell i postkasser for en forretning ikke anses som næringsdrivende.

● Økonomisk overskudd

Virksomheten må være egnet til å gi økonomisk overskudd. Etter dette vilkåret trenger det ikke være overskudd på kort sikt, hvis det kan forventes overskudd over tid. Hobbyvirksomhet er ikke næringsvirksomhet.

● Aktivitet

Virksomheten må innebære aktivitet. En passiv kapitalplassering er ikke næringsvirksomhet. Eksempel på dette er utleie av egen bolig. En næringsdrivende behøver ikke selv være aktiv, men kan for eksempel ha ansatte som utfører arbeidet.

Momenter som trekker i retning av selvstendig næringsvirksomhet, vil være at oppdragstakeren:

- har regelmessig flere oppdragsgivere, samtidig eller etter hverandre
- har eget kontor eller produksjonslokale
- holder egne materialer
- har egne driftsmidler, som for eksempel maskiner og egne transportmidler
- mottar avregning i fast beløp og ikke per tidsenhet
- kan stille med andre enn seg selv, for eksempel bruke egne ansatte
- skal utføre et bestemt oppdrag som ikke bare er avgrenset i tid
- har ikke krav på flere oppdrag fra oppdragsgiver
- har ikke krav på vederlag når oppdrag ikke utføres.

Andre momenter som trekker i samme retning av selvstendig næringsvirksomhet, vil være at oppdragsgiveren:

- betaler for hele oppdraget samlet, og betaler ikke særskilt for delkostnader til materialer, drift og lignende
- kan reklamere på arbeidsresultatet
- har ikke faglig instruksjonsmyndighet
- har ikke administrativ instruksjonsmyndighet

Oppregningen er ikke uttømmende. Vurderingen er objektiv. De kriteriene som er listet opp foran, må sees i sammenheng. Ingen av dem er avgjørende alene. Kriteriene vil kunne ha ulik vekt i forskjellige tilfelle. Hvorvidt utøveren skal anses som selvstendig næringsdrivende, beror på en konkret helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle. Ved avgjørelsen skal det reelle forholdet mellom oppdragsgiver og oppdragstaker legges til grunn, herunder hvordan de faktisk har innrettet seg i forhold til avtaler og lignende. Verken skattyters egen oppfatning eller kontraktsfaste reguleringer vil være avgjørende. Avveiningen vil også ha sammenheng med hva som er vanlig i den enkelte bransje.

Momenter som taler for at det er et arbeidstakerforhold:

- En arbeidstaker stiller sin personlige arbeidskraft til rådighet og kan ikke bruke medhjelper for egen regning.
- En arbeidstaker har plikt til å underordne seg arbeids- eller oppdragsgiverens administrative og faglige kontroll av arbeidet.
- Arbeidstaker får betalt for å stille sin arbeidskraft til rådighet, arbeids-

eller oppdragsgiveren dekker det meste av kostnadene.

- Arbeids- eller oppdragsgiveren stiller til rådighet arbeidsrom, redskap, arbeidsmaterialer eller andre hjelpemidler.
- Arbeids- eller oppdragsgiveren bærer risikoen for arbeidsresultatet.

På samme måte som for næringsvirksomhet, må momentene som taler for at det dreier seg om arbeidsinntekt, sees i sammenheng. I skattemessig sammenheng er det likningsmyndighetene som avgjør om en skattyter har drevet næringsvirksomhet, eller om hun har mottatt godtgjørelse for arbeid. Avgjørelsen blir tatt i forbindelse med likningen. De som er i tvil om hva som er riktig, kan kontakte likningskontoret for å få veiledning om hvordan de bør innrette seg.

Eksempler på skillet mellom arbeid og næringsvirksomhet

I mange tilfeller er det forholdsvis klart hvor skillet går mellom arbeid og næringsvirksomhet. Vi skal gi noen eksempler på dette:

- Den som utfører et arbeid kan i en sammenheng være næringsdrivende, og samtidig i en annen sammenheng være arbeidstaker: **Kari arbeider som selvstendig næringsdrivende elektriker på dagtid og har bijobb som bussjåfør i helgene.** I forhold til sjåførjobben må hun regnes som arbeidstaker.
- Enkeltstående, mer tilfeldige oppdrag blir ikke betraktet som næringsvirksomhet: **Ole er snekker og arbeider på dagtid i fast stilling hos en arbeidsgiver. I fritiden utfører han arbeid for andre enn sin arbeidsgiver.** Ole vil ikke kunne anses som

næringsdrivende for tilfeldig ekstraarbeid han utfører for andre i sin fritid.

Trine arbeider som lærer. Fra tid til annen holder hun foredrag og påtar seg undervisningsoppgaver for andre enn sin ordinære arbeidsgiver.

Trine vil være arbeidstaker også i forhold til disse oppdragsgiverne.

- Driften av virksomheten vil kunne endre seg over tid, slik at den næringsdrivende går over til å bli arbeidstaker: **Elektrikeren Kari går over fra å ha mange oppdragsgivere, til å arbeide fast for en oppdragsgiver, for dennes regning og risiko.** Den faste oppdragsgiveren skal da behandle henne som arbeidstaker, selv om Kari fortsatt er registrert som næringsdrivende.
- Selv om en oppdragstaker står registrert i merverdiavgiftsmanntallet, betyr ikke dette at oppdragsgiveren uten videre kan gå ut fra at vedkommende skal behandles som næringsdrivende. Registreringen kan ha skjedd på sviktende grunnlag, eller virksomheten kan ha utviklet seg annerledes enn det som var planlagt fra starten: **Etter avsluttet frisørutdannelse ønsker Truls å starte sin egen salong. Han innreder et rom i huset sitt og annonserer virksomheten. I løpet av kort tid opparbeider han seg en stor kundekrets, og når omsetningen har nådd 50 000 kroner, sørger han for å bli registrert i merverdiavgiftsmanntallet som næringsdrivende. Etter få måneder som selvstendig næringsdrivende får han tilbud om fast ansettelse i den salongen hvor han hadde sin læretid. Han takker ja og legger ned sin egen næringsvir-**

somhet. Selv om Truls nå står registrert som selvstendig næringsdrivende frisør i merverdiavgiftsmanntallet, skal arbeidsgiveren behandle utbetalingen til han som arbeidsinntekt, ikke som utbetaling til en næringsdrivende.

- Dersom næringsvirksomhet drives gjennom et aksjeselskap, vil det være selskapet som regnes som næringsdrivende, mens en aksjonær som arbeider i selskapet, vil regnes som arbeidstaker. Utbetalinger til en aksjonær vil derfor regnes som godtgjørelse for arbeid (lønn). Det er bare i aksjeselskap en kan være ansatt i eget selskap. For eksempel skal inntekt fra et ansvarlig selskap behandles som næringsinntekt for eierne: **Dersom frisøren Truls hadde valgt å stifte et aksjeselskap og drevet næringsvirksomheten gjennom dette, ville det være aksjeselskapet som ble regnet som næringsdrivende. Selv ville Truls ha vært arbeidstaker i selskapet. Når han velger å gå over i fast stilling i den salongen hvor han tidligere har gått i lære, blir han arbeidstaker der.**
- Den som bare har en oppdragsgiver, vil ofte ikke oppfylle kravene til næringsvirksomhet: **Aud arbeider som salgsrepresentant for et firma. I tillegg til provisjonen har hun fast utgiftsgodtgjørelse. Aud har firmabil og bruker også ellers firmaets utstyr. Hun skal da behandles som arbeidstaker. Nils er arkitekt og har bare en oppdragsgiver. Han utfører arbeidet i oppdragsgiverens lokaler og bruker dennes utstyr og materiale. Nils skal da behandles som arbeidstaker hos denne oppdragsgiveren.**

Ansvar for den som foretar utbetalinger for arbeidsoppdrag

Den som betaler for et arbeid eller et oppdrag, må vurdere om betalingen gjelder et arbeidsforhold eller betaling til en næringsdrivende. Om oppdragstakeren er arbeidstaker, ikke-ansatt arbeidstaker eller næringsdrivende, kan ha betydning for ansvarsforholdet mellom de to partene. Men det vil også ha betydning i forhold til rettigheter og plikter i regelverket på flere ulike områder.

Her kommer vi bare inn på følgene av feil behandling av skattetrekk og arbeidsgiveravgift. Slike feil kan være at utbetalinger er blitt oppfattet som utbetaling til næringsdrivende, men at de skulle ha vært utbetalt som lønn/arbeidsinntekt. Utbetaleren kan også ha trodd at det dreide seg om lønn/arbeidsinntekt, mens det skulle ha vært utbetaling til en næringsdrivende.

Forskuddstrekk

Hvis det ikke er trukket skatt av utbetaling som skulle regnes som lønn eller trukket beløp ikke blir betalt i samsvar med reglene er arbeidsgiveren ansvarlig for beløpet. Kan arbeidsgiveren godtgjøre at unnlatelsen av å foreta pliktig trekk ikke skyldes forsømmelse eller mangel på tilbørlig (forsvarlig) aktsomhet, vil ansvaret falle bort.

Det er straffbart ikke å gjennomføre pliktig skattetrekk, brudd på opplysningsplikten mv.

I andre tilfeller, der det er trukket skatt av beløp som skulle vært behandlet som betaling til næringsdrivende kan dette rettes opp etter spesielle regler, og

skatteoppkreveren (kemneren) vil kunne betale beløpet tilbake.

Det gjøres oppmerksom på at selv om oppdragstakeren er registrert i merverdiavgiftsmanntallet, har fått ett organisasjonsnummer eller har fått utskrevet forskuddsskatt, må det av hensyn til trekkplikten for hvert enkelt oppdrag vurderes selvstendig om inntekten skal regnes opptjent i eller utenfor næring.

Arbeidsgiveravgift

En arbeidsgiver vil bli skyldig arbeidsgiveravgift dersom en utbetaling er blitt behandlet som betaling til næringsdrivende, mens den skulle vært regnet som lønn eller annen godtgjørelse for arbeid. Bakgrunnen for dette er at en arbeidsgiver skal beregne arbeidsgiveravgift av lønn/arbeidsinntekt som pliktes innberettet, samt naturalytelser og utgiftsgodtgjørelser som er trekkplik-

tige. Avgiften skal betales til fastsatte oppgjørsperioder.

Det er straffbart for den som forsettlig eller grovt uaktsomt unnlater å gi pliktig oppgave eller gir uriktige eller ufullstendige opplysninger i forbindelse med beregning, fastsettelse eller endring av arbeidsgiveravgift. I slike tilfeller skal likningskontoret fastsette avgiften.

Dersom arbeidsgiveravgiften er betalt med for høyt beløp, eller pliktig avgift ikke er betalt, kan dette korrigeres ved en senere termin, eller ved tilbakebetaling fra skatteoppkreveren (kemneren). Når arbeidsgiveravgiften blir betalt tilbake senere enn seks uker etter at den ble betalt inn, blir det beregnet rentegodtgjørelse

Du kan lese mer om arbeidsgiveravgift i Skattedirektoratets Arbeidsgiverhefte, del 2.

Rettigheter og plikter som arbeidstaker

Som arbeidstaker i et ansettelsesforhold, har en flere rettigheter og plikter i forhold til viktige lover og regler.

Begrepet **arbeidstakere** blir brukt om dem som er ansatt (tilsatt) hos en arbeidsgiver. Det omfatter både fast ansatte og de som har midlertidige arbeidsavtaler som **vikariater og engasjementer**. Et annet uttrykk som blir brukt, er at **de står i et tjenesteforhold**.

De områdene som får størst betydning for arbeidstakere er:

● Sykepenger

Arbeidstakere har rett til sykepenger med 100 prosent dekning av inntektsgrunnlaget. Inntektsgrunnlaget vil som hovedregel samsvare med brutto arbeidsinntekt. Det er utbetaling fra og med første hele sykedag. De første 16 dagene dekker arbeidsgiver. De resterende dagene dek-

ker folketrygden. Ved kronisk sykdom kan arbeidstaker eller arbeidsgiver søke om at arbeidsgiver skal slippe å utbetale sykepenger eller pleiepenger de første 16 dagene. Arbeidstakeren har også rett til omsorgspenger ved barns sykdom, pleiepenger ved pleie av nære pårørende i hjemmet i livets slutfase, og opplæringspenger for nødvendig opplæring for den som har omsorg for funksjonshemmet eller langvarig sykt barn. Arbeidstaker får foreldrepenger hvis vilkårene om opptjeningsperiode er oppfylt.

Er det ikke spesielle avtaler mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, vil arbeidstakeren få sykepenger opp til seks ganger grunnbeløpet i folketrygden.

En har rett til feriepenger av sykepenger for opptil 48 sykepengedager per opptjeningsår, og av foreldrepenger for opptil 12 uker per stønadsperiode med

full dekning, eller opptil 15 uker med 80 prosent dekning.

● Yrkesskadetrygd

En arbeidstaker har rett til trygd etter særbestemmelsene om yrkesskade og yrkessykdom i folketrygdloven. NAV kan gi nærmere opplysninger.

● Yrkesskadeforsikring

En arbeidstaker har rett til erstatning etter lov om yrkesskadeforsikring hvis arbeidstakeren skader seg under arbeid, eller pådrar seg en yrkessykdom. Arbeidsgiver er pålagt å tegne yrkesskadeforsikring, hvor erstatningen som utbetales kommer i tillegg til de ytelser arbeidstakeren har krav på etter folketrygdloven.

● Arbeidsmiljøloven

En arbeidstaker har rett og plikt til å følge **arbeidsmiljølovens bestemmelser**. Loven gir arbeidstakeren stillingsvern.

Arbeidstakeren har krav på skriftlig arbeidsavtale. Arbeidstakeren kan ikke bli sagt opp uten saklig grunn. Arbeidstakeren har et forsterket vern mot oppsigelse under sykdom og i forbindelse med fødsel eller adopsjon. Arbeidstakeren har fortrinnsrett til ny tilsetning i samme virksomhet i inntil et år, hvis arbeidstakeren er sagt opp på grunn av arbeidsmangel. Loven skal også sikre et arbeidsmiljø som gir arbeidstakeren full trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger. Dersom en arbeidstaker arbeider i en virksomhet som overføres helt eller delvis til en ny innehaver, skal den nye innehaveren overta de rettigheter og plikter som følger av arbeidsforholdet. Arbeidsgiveren har ansvar for å påse at reglene om arbeidstid og arbeidsmiljø blir overholdt.

● **Arbeidstvistloven**

Arbeidstakeren har rett til å organisere seg. En arbeidstaker vil da gjennom sin organisasjon omfattes av arbeidstvistloven, som omhandler den kollektive arbeidsrett («tariff-retten»).

● **Retten til ferie og feriepenger**

En arbeidstaker har rett til ferie og feriepenger fra sin arbeidsgiver. Feriepengergrunnlaget går fram av lønns- og trekkoppgaven.

● **Lønnsgaranti**

En arbeidstaker kan ha krav i forhold til lønnsgarantiloven. På visse vilkår kan han få dekket blant annet lønn, feriepenger, pensjon og inndrivelseskostnader ved en arbeidsgivers konkurs, offentlig skifte av arbeidsgiverens betalingsudyktige dødsbo, eller ved

tvangsavvikling av arbeidsgivers bo etter aksjeloven.

Fra 1.1.2007 er det NAV som behandler lønnsgarantisaker.

● **Permittering**

Etter permitteringslønnsloven har en arbeidstaker krav på lønn de ti første dagene ved full permittering og ved minst 40% reduksjon av arbeidstiden. Fra 2006 er perioden uten lønnsplikt for arbeidsgiver i 34 uker. Det vil si at arbeidstakere som i løpet av en 18-måneders periode har vært helt eller delvis permitterte uten lønn i til sammen 34 uker, har krav på lønn mv. fra arbeidsgiver for den overskytende permitteringsperiode. Som hovedregel har den permitterte rett til dagpenger fra NAV på lik linje med andre arbeidssøkere. Den permitterte har rett og plikt til å tre inn igjen i jobben når permitteringsperioden er over. Arbeidsgiver har begrenset adgang til å permittere ansatte.

● **Dagpenger**

Arbeidstakere har rett til dagpenger ved arbeidsledighet hvis de året før de søker om stønad har hatt lønnsinntekt som minst tilsvarer 1,25 ganger grunnbeløpet i folketrygden. Arbeidstakere som i løpet av de tre siste årene før de søker har hatt en gjennomsnittlig lønnsinntekt som minst svarer til grunnbeløpet, fyller også minstekravet. NAV innvilger, beregner og utbetaler dagpengene.

● **Skatt**

Arbeidstakeren skal betale skatt av lønn og andre godtgjørelser i arbeidsforholdet. Det skal trekkes skatt når lønnen/arbeidsinntekten blir utbetalt. Arbeidsgiver skal foreta forskuddstrekket etter opplysningene på skattekortet. I januar får arbeidstakeren lønns- og trekkoppgave fra arbeidsgiver. Denne bruker hun som grunnlag for sin selvangivelse. Opplysningene fra lønns- og trekkoppgaven går også til skattemyndighetene, og forhåndsutfylles på selvangivelsen til de skattytere som ikke også er næringsdrivende.

Rettigheter og plikter som ikke-ansatt arbeidstaker

Den som er lønnstaker, men ikke ansatt, har færre rettigheter enn faste og midlertidige ansatte arbeidstakere.

Hvem er ikke-ansatte arbeidstakere?

Benevnelsen ikke-ansatte arbeidstakere brukes om dem som mottar arbeidsinntekt/lønn uten å være fast eller midlertidig ansatt hos den de utfører arbeid for. Uttrykket **utenfor tjenesteforhold** og begrepet selvstendig oppdragstaker blir også brukt om denne gruppen. Det kan være personer som utfører enkeltstående arbeidsoppdrag. I noen bransjer blir de kalt frilansere. De som mottar betaling for enkeltstående arbeidsoppdrag uten at arbeidet er ledd i næringsvirksomhet, tilhører som oftest denne kategorien. Legg merke til at vikarer eller de som har et engasjement, blir regnet som arbeidstakere.

De områder som får størst betydning for ikke-ansatte arbeidstakere er:

● Sykepenger

Ikke-ansatte arbeidstakere har rett til sykepenger med 100 prosent dekning av inntektsgrunnlaget fra og med 17. sykedag, begrenset oppad til 6 x grunnbeløpet i folketrygden. Inntektsgrunnlaget beregnes som hovedregel på grunnlag av gjennomsnittet av pensjonspoengtallene for de siste tre inntektsårene. Verken arbeidsgiver eller folketrygden dekker sykepenger for de første 16 sykedagene. Tilleggstrygd kan tegnes for de første 16 dagene.

Ikke-ansatte arbeidstakere har også rett til pleiepenger ved sykdom hos barn, ved pleie av nære pårørende i hjemmet i livets slutfase og opplæringspenger

for nødvendig opplæring for den som har omsorg for et funksjonshemmet eller langvarig sykt barn. De har rett til foreldrepenger såfremt vilkårene om opptjeningstid er oppfylt.

● Yrkesskadetrygd

Ikke-ansatte arbeidstakere har ingen rett i forhold til særbestemmelsene om yrkesskade/yrkessykdom i Lov om folketrygd, men frivillig yrkesskadetrygd kan tegnes. Trygdekontoret gir flere opplysninger.

● Yrkesskadeforsikring

En arbeidstaker som ikke er ansatt, har ikke krav på at oppdragsgiveren tegner yrkesskadeforsikring for ham. Men både ikke-ansatt arbeidstaker og oppdragsgiver kan tegne egen forsikring for den som utfører oppdraget. Dersom en skade er påført som følge av en uaktsom handling av en kollega eller andre, vil en ikke-ansatt arbeidstaker også kunne reise erstatningssak mot den som har forårsaket skaden.

● Arbeidsmiljøloven

Ikke-ansatte arbeidstakere faller som hovedregel utenfor arbeidsmiljøloven, men enkelte av lovens rettighetsbestemmelser er gjort gjeldende også for denne gruppen. Dette dreier seg primært om bestemmelsene om sikkerhet og helse på arbeidsplassen og bestemmelser om vern mot diskriminering (Arbeidsmiljøloven § 2-2 og kapittel 13).

● Ikke feriepenger

Denne gruppen har heller ingen rettigheter eller plikter i forhold til ferieloven. Ikke-ansatte arbeidstakere har derfor ikke krav på ferie eller feriepenger fra oppdragsgiver.

● Ikke lønnsgaranti eller permitteringsvern

Ikke-ansatte arbeidstakere har ingen rettigheter eller plikter i forhold til lønnsgarantiloven, for eksempel hvis oppdragsgiver går konkurs. De har heller ingen rettigheter eller plikter i forhold til permitteringslønnsloven.

● Dagpenger

Ikke-ansatte arbeidstakere fyller kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger ved arbeidsledighet, hvis de året før de søker stønad, har hatt en lønnsinntekt som minst tilsvarer 1,5 ganger grunnbeløpet i folketrygden. Ikke-ansatte arbeidstakere, som i løpet av de siste tre årene før de søker, har hatt en gjennomsnittlig lønnsinntekt som minst svarer til grunnbeløpet, fyller også minstekravet.

Det er NAV som innvilger, beregner og utbetaler dagpenger.

● Skatt

Om en arbeidstaker er ansatt eller ikke, har ingen betydning i skattemessig sammenheng. Det er skillet mellom arbeidstaker/ikke-ansatt arbeidstaker og næringsdrivende som er avgjørende. Ikke-ansatte arbeidstakere skal betale skatt av lønnen og andre godtgjørelser i arbeidsforholdet. Det skal trekkes skatt når lønnen/arbeidsinntekten blir utbetalt. Arbeidsgiveren skal foreta forskuddstrekking etter opplysningene på skattekortet. I januar får arbeidstaker en lønns- og trekkoppgave fra arbeidsgiver. Denne bruker hun som grunnlag for sin selvangivelse. Opplysningene fra lønns- og trekkoppgaven går også til skattemyndighetene og forhåndsutfylles på selvangivelsen til de skattyterne som ikke også er næringsdrivende.

Rettigheter og plikter som næringsdrivende

Selvstendig næringsdrivende har ikke de samme rettighetene i forhold til arbeids- og sosiallovgivningen som arbeidstakere. Driver de avgiftspliktig virksomhet, skal de registreres i merverdiavgiftsmantallet, sende inn omsetningsoppgaver og betale inn merverdiavgift. De fleste næringsdrivende har bokførings-, regnskaps- og revisjonsplikt. Forskuddspliktige næringsdrivende betaler forskuddsskatt fire ganger i året.

Næringsdrivende kan ha egne ansatte, eller betale ut lønn/arbeidsinntekt til ikke-ansatte arbeidstakere. De pliktene som gjelder i den forbindelse, er ikke omtalt i dette kapitlet.

Rettigheter

Rettighetene som næringsdrivende har, skiller seg fra de rettighetene som følger av å være arbeidstaker eller å motta lønn/arbeidsinntekt uten å være ansatt. Nedenfor har vi listet opp de viktigste områdene:

● Sykepenger

Næringsdrivende har rett til 65 prosent dekning av inntektsgrunnlaget fra og med 17. sykedag i samsvar med folketrygdens grunnbeløp. Det utbetales ikke sykepenger for den del av arbeidsinntekten som overstiger 6 x grunnbeløpet. Inntektsgrunnlaget beregnes som hovedregel på grunnlag av pensjonspoengtallene for de siste tre inntektsårene.

Næringsdrivende har rett til pleiepenger ved barns sykdom, pleiepenger for pleie av en nær pårørende i hjemmet i livets slutfase og opplæringspenger for

nødvendig opplæring for den som har omsorg for et funksjonshemmet barn eller langvarig sykt barn. Næringsdrivende har rett til foreldrepenger.

Egen tilleggstrygd kan tegnes. Premien beregnes i prosent av inntekten, og kan for 2007 tegnes etter følgende alternativ:

- sykepenger med 100 prosent fra og med første dag, 10,8 prosent
- sykepenger med 65 prosent fra og med første dag, 1,7 prosent
- sykepenger med 100 prosent fra og med 17. dag, 2,9 prosent

NAV kan gi flere opplysninger. Premien til egen tilleggstrygd er for øvrig fradragberettiget på selvangivelsen.

● Yrkesskadetrygd

Næringsdrivende har ingen rettigheter i forhold til særbestemmelsene i folketrygden om yrkesskade og yrkessykdom, men frivillig yrkesskadetrygd kan tegnes. NAV gir flere opplysninger.

● Yrkesskadeforsikring

En næringsdrivende har ikke krav på at oppdragsgiveren tegner yrkesskadeforsikring for henne. Men den næringsdrivende kan tegne egen forsikring. Dersom en skade er påført som følge av uaktsom handling av en kollega eller andre, vil den skadde kunne reise erstatningssak mot den som har forårsaket skaden. Næringsdrivende har forsikringsplikt for ansatte som kan regnes som arbeidstakere.

● Arbeidsmiljøloven

En næringsdrivende som ansetter arbeidstakere, vil være arbeidsgiver, og er derfor pålagt å følge krav til arbeids-

miljø og tilsetningsforhold. Næringsdrivende har som hovedregel ingen rettigheter i forhold til arbeidsmiljøloven, men enkelte av lovens rettighetsbestemmelser er gjort gjeldende også for næringsdrivende når de utfører arbeid for andre. Dette dreier seg primært om bestemmelsene om sikkerhet og helse på arbeidsplassen og bestemmelser om vern mot diskriminering (Arbeidsmiljøloven § 2-2 og kapittel 13).

Arbeidsmiljøloven kan også helt eller delvis gjøres gjeldende for enkeltpersonforetak, og dette er gjort blant annet innen bygg- og anleggsbransjen.

● Ferie og feriepenger

Næringsdrivende har ikke krav på ferie eller feriepenger. Her finnes ingen «motpart» å rette kravet mot, men som arbeidsgiver, har næringsdrivende plikter.

● Lønnsgarantiordningen

Næringsdrivende har ikke krav på stønad gjennom lønnsgarantiordningen.

● Permittering

Næringsdrivende har ingen rettigheter i forhold til permitteringslønnsloven, men som arbeidsgiver har næringsdrivende plikter.

● Dagpenger

Næringsdrivende har som hovedregel ikke krav på dagpenger ved arbeidsledighet. For næringsdrivende over 64 år er det gjort unntak, slik at de i enkelte tilfeller kan få dagpenger beregnet av næringsinntekt etter samme regler som lønns-/arbeidsinntekt. En næringsdrivende som i tillegg har lønnsinntekt, kan ha rett til dagpenger beregnet av lønnsinntekten.

Plikter

● Merverdiavgift

Næringsdrivende som har omsetning av varer eller avgiftspliktige tjenester, skal melde fra om sin virksomhet til fylkesskattekontoret. Den næringsdrivende har rett og plikt til å bli registrert i avgiftsmann-tallet når avgiftspliktig omsetning i virksomheten har overstegyet 50 000 kroner i løpet av en periode på 12 måneder.

Fylkesskattekontoret og Enhetsregisteret har skjema for registrering (Samordnet registermelding). Registrering kan også skje på altinn.no. Fylkesskattekontoret avgjør om betingelsene for registrering i avgiftsmann-tallet er til stede. De som fyller vilkårene for registrering blir registrert med organisasjonsnummer fra enhetsregisteret.

Registrerte næringsdrivende skal sende omsetningsoppgaver til fylkesskattekontoret. Det er seks terminer i året, og avgifter forfaller til betaling en måned og ti dager etter utløpet av terminen. Terminen som forfaller i august er forskjøvet 10 dager. Avgiften skal betales over bankgiro eller direkte til skattefogden i fylket.

Registrerte næringsdrivende kan levere omsetningsoppgaver over Internett til altinn.no.

Det er også generell merverdiavgiftsplikt på omsetning av tjenester. Dette innebærer at alle tjenester i likhet med varer er omfattet av avgiftsplikten, med mindre de er uttrykkelig unntatt. De viktigste unntakene er innen helse-, sosial-, undervisnings- og kultursektoren. Unntak er også fastsatt bl.a. for finansielle tjenester.

● Bokførings-, regnskaps- og revisjonsplikt

Alle som skal levere næringsoppgave etter ligningsloven eller omsetningsoppgave etter merverdiavgiftsloven har bokføringsplikt etter bokføringsloven. En del virksomheter har i tillegg plikt til å utarbeide et årsregnskap basert på reglene i regnskapsloven. Dette gjelder blant annet:

- Alle aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper.
- Ansvarlige selskaper og kommandittselskaper. Med unntak av de som har mindre enn fem millioner i salgsinntekt, og færre en fem ansatte. Et tilleggskrav er at antallet deltakere ikke overskrider fem og at ingen av deltakerne er juridisk person med begrenset ansvar.
- Enkeltpersonforetak som samlet har eiendeler med verdi over 20 millioner kroner eller flere enn 20 ansatte.

Virksomheter som har plikt til å sette opp årsregnskap har også plikt til å ha revisor. Det er likevel gitt unntak for selskap og enkeltpersonforetak med driftsinntekt under fem millioner og som har fem eller færre deltakere. Dette unntaket gjelder ikke for aksjeselskap og allmennaksjeselskap.

● Skatteplikt

Næringsdrivende skal føre regnskap og levere næringsoppgave i tillegg til selvangivelsen. Her skal alle inntekter og kostnader tas med. I noen tilfeller vil den som har fått utført arbeidet, være forpliktet til å innberette utbetalingen til likningsmyndighetene.

Det beregnes skatt av netto næringsinntekt. Det skal videre beregnes en

personinntektsdel av næringsinntekten for selvstendig næringsdrivende. Beregningen foretas i skjema for beregning av personinntekt, som skal leveres sammen med selvangivelsen. Personinntekt danner grunnlaget for trygdeavgift og toppskatt.

● Forskuddsskatt

Næringsdrivende som er forskuddspliktige skal betale forskuddsskatt til skatteoppkreveren. Forskuddsskatten betales over fire terminer. Det er likningskontoret som skriver ut forskuddsskatten på bakgrunn av tidligere inntekt. Nye næringsdrivende tar kontakt med likningskontoret for å få skrevet ut forskuddsskatt.

● Trygdeavgift

Næringsdrivende skal som hovedregel betale trygdeavgift til folketrygden etter høy sats (10,7 prosent). Høy sats skal betales av personinntektsdelen av næringsinntekt (utenom jordbruk, skogbruk, fiske og pass av barn i barnepassers hjem, når barnet er under 12 år eller har særlig behov for omsorg eller pleie).

Mer informasjon

Trenger du mer informasjon om noen av temaene som er behandlet i dette heftet, finnes blant annet:

Skatteetaten

Informasjon over internett skatteetaten.no, eventuelt ta kontakt med likningskontoret (fra 1. januar 2008 skattekontoret) for å få mer informasjon.

Brosjyrer fra Skatteetaten:

- Merverdiavgift - veiledning til næringsdrivende
- Når en privatperson blir arbeidsgiver
- Lønnsarbeid i hjemmet
- Skatteregler ved barnepass
- Familiebarnehager og skatt
- Skatt for ideelle organisasjoner og institusjoner
- Merverdiavgift for veldedige og allmenntilretteleggende organisasjoner
- Skattedirektoratets arbeidsgiverhefte Del 1
- Skattedirektoratets arbeidsgiverhefte Del 2
- Skattedirektoratets arbeidsgiverhefte Del 3

Det er også utarbeidet en kodeoversikt for lønns- og trekkoppgaver og Lønns-ABC for veiledning ved utfylling av lønns- og trekkoppgaver. Finnes også på skatteetaten.no .

Skattedirektoratets meldinger

Omtaler skatte- og avgiftsmessige spørsmål, lov- og forskriftsendringer mv. finnes på skatteetaten.no. Papirkopi kan bestilles gjennom Akademika, avdeling for offentlige publikasjoner, Oslo.

- **Lignings-ABC** kommer ut årlig. Finnes på skatteetaten.no. Den gir en utførlig beskrivelse av gjeldende regelverk når det gjelder inntekts- og formueslikningen. Både personlige skattytere og selskap omtales. Boken kan også kjøpes i bokhandelen.

NAV

Informasjon (se internett: nav.no) om

Brosjyrer:

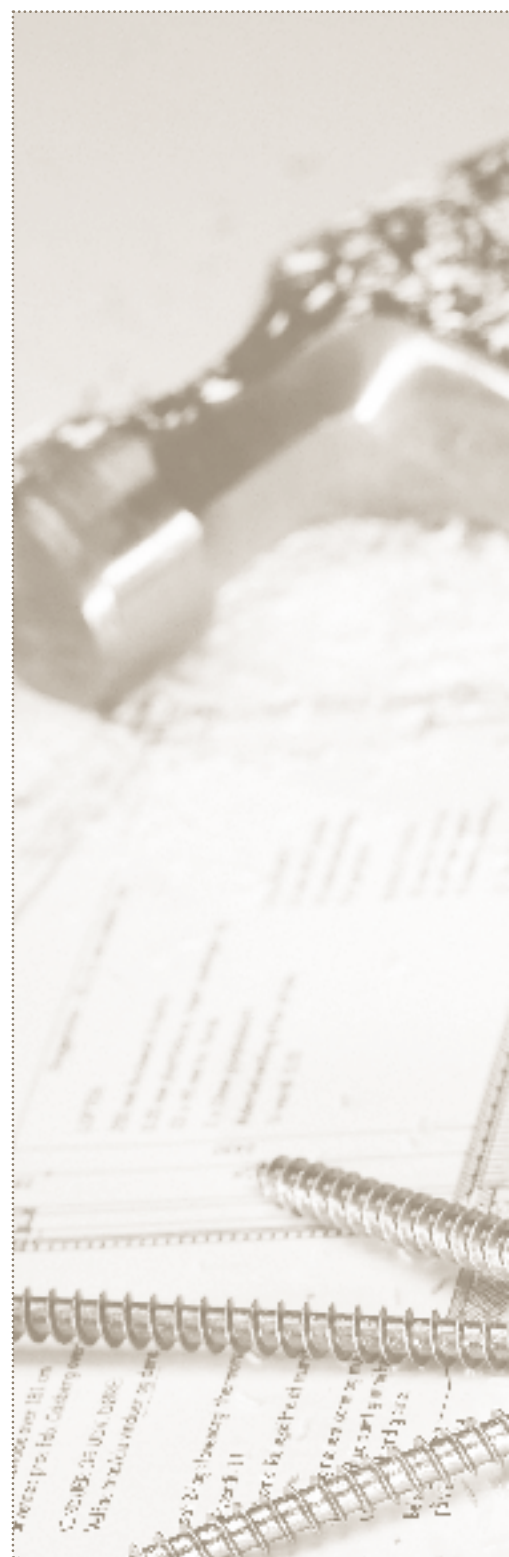
- Ytelser ved barns sykdom og pleie av nære pårørende i livets sluttfase
- Sjukepengar for arbeidstakarar
- Sykepengar for selvstendige næringsdrivende
- Ytelser i forbindelse med svangerskap, fødsel og adopsjon. Du trenger Acrobat Reader for å åpne dokumentet. Det kan du laste ned gratis på Adobes nettsider.
- Yrkeskadestønad – Med frivillig trygd for selvstendig næringsdrivende. Du trenger Acrobat Reader for å åpne dokumentet. Det kan du laste ned gratis på Adobes nettsider.
- Lønnsgarantiloven,
- Permitteringslønnsloven mv.
- Dagpenger ved arbeidsledighet

Arbeidstilsynet

Informasjon (se arbeidstilsynet.no) om:

- Ferieloven
- Arbeidsmiljøloven

Det er utgitt veiledninger og forskrifter til **arbeidsmiljøloven**. Disse kan bestilles fra Arbeidstilsynets nettsider eller fra Gyldendal Akademisk.

Hvem svarer på hva?

Sykepengeordningen i folketrygden
NAV

Arbeidsmiljøloven
Arbeidstilsynets distriktskontor

Arbeidstvistloven
Arbeidsmiljø- og sikkerhetsavdelingen
i Arbeids- og inkluderingsdepartementet,
Arbeidsretten – ved rettslige tvister,
Riksmeklingsmannen – ved interesse-
tvister

Ferieloven
Arbeidstilsynets distriktskontor

Lønnsgarantiloven
NAV

Permitteringslønnsloven
NAV

Yrkesskedeforsikringsloven
Forsikringsselskaper,
Lovavdelingen i Justisdepartementet,
Yrkesskedeforsikringsforeningen

**Folketrygdens bestemmelser om
særfordeler ved yrkesskade**
NAV

**Folketrygdens bestemmelser om
dagpenger ved arbeidsledighet**
NAV Servicesenter

Trygdeavgift til folketrygden
NAV

Arbeidsgiveravgift til folketrygden
Skatteoppkreverkontoret (kommunekasse,
kemner), likningskontoret (fra 1. januar
2008 skattekontoret)

Skatt
Likningskontoret (fra 1. januar 2008
skattekontoret)

**Spørsmål om hvem som er arbeids-
taker eller næringsdrivende**
Likningskontoret (fra 1. januar 2008
skattekontoret)

**Spørsmål om innbetaling
av forskuddstrekk, forskuddsskatt
og arbeidsgiveravgift**
Skatteoppkreverkontoret (kommunekasse,
kemner)

Merverdiavgift
Fylkesskattekontoret (fra 1. januar 2008
skattekontoret)

Skatteetaten

Utgitt av
Skattedirektoratet
skatteetaten.no
Mai 2007

Opplag
50 000 bokmål
7 000 nynorsk

Design og trykk
Mediehuset GAN

RF-2028